

Szkoła Doktorska Akademii Pomorskiej w Słupsku
Koło Naukowe Polonistów Akademii Pomorskiej w Słupsku

Szkoła Doktorska

Koło Naukowe Polonistów

Akademia
Pomorska
w Słupsku

III Konferencja Naukowa:
"Krajobraz naturalny i kulturowy"

KSIĄŻKA ABSTRAKTÓW

12 maja 2022 r.

Akademia Pomorska w Słupsku

Redakcja: prof. dr hab. Daniel Kalinowski, mgr Patryk Toczyński

Komitet naukowy:

prof. dr hab. Daniel Kalinowski (Akademia Pomorska w Słupsku)

prof. dr hab. Wojciech Skóra (Akademia Pomorska w Słupsku)

dr hab. Halyna Tkachenko, prof. AP (Akademia Pomorska w Słupsku)

dr hab. Lech Chojnowski prof. AP (Akademia Pomorska w Słupsku)

dr hab. Zbigniew Sobisz, prof. AP (Akademia Pomorska w Słupsku)

dr hab. Aleksandra Skrabacz, prof. AP (Akademia Pomorska w Słupsku)

dr Izabela Kasprowicz (Akademia Pomorska w Słupsku)

prof. Wasyl Szykaruk (Narodowy Uniwersytet Zasobów Biologicznych i Naturalnych Ukrainy - Kijów)

prof. Pavol Odaloš (Uniwersytet im. Mateja Bela - Banska Bystrzyca)

Organizacja:

kierownik naukowy: prof. dr hab. Daniel Kalinowski

sekretarz konferencji: mgr Patryk Toczyński

Miejsce konferencji:

Akademia Pomorska w Słupsku ul. Bohaterów Westerplatte 64 (aula 414), Słupsk

Adres organizatora:

Szkoła Doktorska Akademii Pomorskiej w Słupsku, ul. Arciszewskiego 22a, 76-200 Słupsk

e-mail:

krajobraz.apsl.2022@gmail.com

daniel.kalinowski@apsl.edu.pl

patoczyn@wp.pl

www.apsl.edu.pl/doktoranci/szkola-doktorska

Prace zawarte w niniejszej publikacji zostały wydane zgodnie z nadesłanymi tekstami.

Za zgodne z prawem wykorzystanie użytych materiałów odpowiadają poszczególni autorzy.

Open Access

Konferencja Naukowa *Ekologia w dyskursie* **Edycja III *Krajobraz naturalny oraz kulturowy***

Realizowane w ciągu czterech lat interdyscyplinarne konferencje naukowe cyklu *Ekologia w dyskursie* są odpowiedzią na wzrastające znaczenie ekologii w kulturze współczesnego świata. Ekologia jest przecież nie tylko kwestią przyrodoznawstwa, ale również zagadnieniem sposobu kulturowego postrzegania natury. Założenia naszych konferencji wynikają z przekonania, iż nauki biologiczne, nauki o bezpieczeństwie, historia i literatura mogą przynieść ze sobą zróżnicowany opis działań człowieka sytuującego się wobec szeroko rozumianej przyrody.

Po doświadczeniach dwóch edycji cyklu konferencji *Ekologia w dyskursie* skupionych na problematyce źródeł i nurtów ekokrytyki (2020) oraz *animal studies* (2021), teraz czas na trzecią odsłonę. Odbędzie się ona 12 maja 2022 r. Obrady odbędą się w formie tradycyjnej w Słupsku, w jednym z najczystszych miejsc w Polsce.

Uczestnicy III Konferencji Naukowej *Ekologia w dyskursie. Krajobraz naturalny i kulturowy* zamierzają przedyskutować kwestie: ochrona krajobrazu naturalnego; semantyka pomników przyrody; kulturowe reprezentacje ziemi, gór, wody, rzeki, itp.; krajobraz kategorii kulturowych Północy, Południa, Wschodu i Zachodu; znak natury/przyrody a działalność człowieka; antropocen jako nowa epoka istnienia Ziemi; Matka-Ziemia w dyskursie ekologicznym; katastrofy naturalne; krajobraz industrialny; elektrownie wiatrowe, wodne, atomowe a życie natury; krajobraz naturalny i kulturowy w naukach o bezpieczeństwie.

Spis treści:

Chaika O., <i>Semantic opposition of live and dead waters in the contemporary ukrainian, english, and portuguese representations as opposed to russian</i>	6
Kasprowicz I., <i>Witajcie w antropocenie. Wizja światowego ładu przedstawiona w Encyklice „Laudato Si”</i>	7
Włodarek M., <i>Architektura poza paradygmatem antropocentrycznym</i>	8
Kalinowski D., <i>Metafizyczna moc Bałtyku w literaturze niemieckiego romantyzmu</i>	10
Kuik-Kalinowska A., <i>Woda w symbolicznym krajobrazie Kaszub</i>	11
Gawrońska - Petterson B., <i>Ekologia i folklor. Personifikacje sił natury w szwedzkich filmach fabularnych</i>	12
Kościelniak -Woźniak M., <i>Kulturowy i naturalny krajobraz Gorców. Literackie reprezentacje vs. rzeczywistość</i>	13
Myszczyński P., <i>Był taki lud. Proces tworzenia resentymentów ekologicznych na przykładzie reprezentacji kulturowych krajobrazu i historii Jaćwieży</i>	14
Jankowska B., <i>Obrazy Gdańska jako miasta portowego w literaturze kaszubskiej</i>	15
Głowacka E., <i>Mickiewiczowski opis matecznika a idea rezerwatu ścisłego</i>	17
Szroeder J., <i>Drzewa i jeziora jako komponenty krajobrazu kaszubskiego w lirycie Antoniego Peplińskiego</i>	17
Busler A., <i>Elektrownie w Żarnowcu w reportażach Edmunda Szczesiaka</i>	18
Śliwa M., <i>Postawy społeczne wobec domowych odpadów o przeznaczeniu leczniczym w kontekście ochrony krajobrazu naturalnego w Polsce</i>	19
Toczyński P., <i>Bezpieczeństwo krajobrazu polskiego pasa pobrzeża</i>	20

Prof. Assoc. PhD Oksana Chaika (National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine)

Semantic opposition of live and dead waters in the contemporary ukrainian, english, and portuguese representations as opposed to Russian

Symbolic semiotic models of the world, embedded in human consciousness and in language, accordingly, determine the rules and behavior of individuals and entire groups (Baker, 1977; Ackerman, 1986; Button, 1991; Araújo, 1997). Historically, according to Ivanov-Toporov (1965), it is the group that exercises control over (i) the preservation of the transferability of these models and (ii) “the ways of introducing them into a person”, thus, “taking care of uniformity and observance of these models”.

Today, with the russian aggression into the Ukrainian lands under the distorted logos and propaganda for “liberating Ukrainians” [from humanity, freedom, and right to life], the conceptual framework of classical studies into semiotics in general and semantic oppositions, in particular, becomes knowledgeably topical. From a perspective of natural and cultural landscapes, it is a question of internal ecology that would make a difference in both the theoretical and practical aspects.

Therefore, firstly, the research data rest on the background concepts of modeling semiotic systems recognized as sign systems that fix a certain representation of the world in human consciousness, for evidence furnished with a variety of examples in the Ukrainian, English, and Portuguese languages, which include a huge set of typological parallels. Secondly, it is underlined that the identified Ukrainian sets of basic semantic oppositions turn out to be identical in their general outlines with oppositions characteristic of some other cultural traditions, i.e., English and Portuguese.

Methodologically, the data were received due to a detailed structural and typological analysis of such models and results of the surveys conducted for linguistic and cultural associations by Ukrainian, English, Portuguese, and Russian speakers aged 16 to 23. That resulted into common characteristics for different cultural and civilizational traditions (Ukrainian, English, and Portuguese) throughout the times, and contrast with the concepts in the contemporary representation of another Slavonic culture (russian) that has been subject to change from its archetypal form to contemporary revolutionized (distorted) representation in the minds of russian nationals.

Critically, it should be noted that across the paper the terms 'russia', 'russian federation' and 'russian' in respective uses are intentionally typed in small letters and may not be capitalized for the purposes of contrasting the traditional Russian culture (capitalized in the text), including language, customs and traditions, with the contemporary national culture attributable of the new generations born in the end of the previous and the beginning of the 21st centuries.

Ecology (linguistic, cultural, internal) stands for the study of the consequences or results or impact of any change that occurs on the wider system, according to practical guidelines in neurosciences, neurolinguistics and neurolinguistic programming, to be more exact. It is necessary to underline that the study attempts to anticipate any change(s) in the Ukrainian, English, Portuguese, and Russian cultures as to the consequences for self, family, society and planet.

dr Izabela Kasproicz (Akademia Pomorska w Słupsku)

Witajcie w antropocenie. Wizja światowego ładu przedstawiona w Encyklice „Laudato Si”

Żyjemy w nowej epoce geologicznej- antropocenie. Wpływ człowieka na środowisko naturalne powoduje globalne zmiany funkcjonowania Ziemi jako systemu. Dyskursy antropocenu dotyczą połączenia nauki i polityki na rzecz planety. Przedstawiciele dyscyplin społecznych i humanistycznych debatuje o konieczności zrozumienia procesów społecznych, które doprowadziły do zasygnalizowanego stanu. Determinantem jest wyobraźnia, którą kształtuje kultura (nie polityka).

Interesujący projekt śmiałej rewolucji kulturowej przedstawił papież antropocenu Franciszek w encyklice „Laudato Si” (2015). Prezentuje nowy światowy ład zintegrowany z ekologią. Odwołuje się do bogactwa kulturowego, krytykuje „wypaczony antropocentryzm” oraz podważa euroatlantycki uniwersalizm. Papieską ofertą dla „ludzi dobrej woli” jest zmiana ludzkiego myślenia i stylu życia.

Welcome to Anthropene. The vision of the world order presented in the Encyclical "Laudato Si"

We live in a new geological epoch - the Anthropocene. Human influence on the natural environment causes global changes in how the Earth functions as a system. Anthropocene discourses concern the amalgamation of science and politics for the planet. Representatives of social and humanistic disciplines debate about the need to understand the social processes that led to the signaled state. The determinant is imagination, which is shaped by culture (not politics).

An interesting project of a bold cultural revolution was presented by Pope Francis of Anthropocene in the encyclical "Laudato Si" (2015). It presents a new global order integrated with ecology. It appeals to cultural wealth, criticizes "distorted anthropocentrism" and undermines Euro-Atlantic universalism. The papal offer for "people of good will" is to change human thinking and lifestyle.

mgr Mateusz Włodarek (Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Architektura poza paradygmatem antropocentrycznym

Antropocen to określenie zaproponowane przez geologów, którzy nazywają tak epokę zdominowaną działalnością człowieka. W epoce tej człowiek został okrzyknięty najbardziej skuteczną, nową, geologiczną siłą przyczyniającą się do zmiany ziemskiego krajobrazu (Marzec 2021). W okresie tym wraz z nadejściem nowoczesności wykształciło się przekonanie, że świat natury powinno się uregulować i dostosować do świata kultury. Dlatego człowiek stał się miarą wszystkiego i stopniowo odbierał sprawczość naturze, podkreślając jednocześnie swoją hipersprawczość w kształtowaniu nie tylko nowego społecznego ładu, ale i świata (Bińczyk 2018: 96). Budowany na nowo świat, poprzez procesy modernizacyjne, opierał się na wierze w ludzki rozum – zapewniającej postęp i tworzenie dotąd niemożliwego. W związku z tym, jak zauważa socjolog Raymond Murphy nowoczesny świat, jawi się jako konstrukcja stworzona tylko i wyłącznie przez człowieka, w której natura staje się niemy i biernym tłem dla jego działania (Murphy 1995). Równocześnie antropocen to epoka, w której człowiek osiągnął szczególną zdolność w tworzeniu i przekształcaniu natury, że trudno jest dziś wyznaczyć granicę między naturalnym, nieskażonym otoczeniem, a obszarem ludzkiej *praxis* (Bińczyk 2018).

Architektura jest w tym kontekście szczególnie interesującym medium, ponieważ w jej centrum od zawsze stał człowiek i jego potrzeby. Zatem perspektywa antropocentryczna od dawna stanowiła punkt odniesienia dla wielu projektantów (Rosińska, Szydłowska 2017). Współcześnie natomiast, wraz z coraz większą świadomością na temat licznych kryzysów, w tym szczególnie klimatycznego, architekci proponują nowe sposoby projektowania, dzięki którym lokują architekturę poza paradygmatem antropocentrycznym. Celem proponowanego wystąpienia jest pokazanie zmieniającego się współcześnie myślenia o naturze w praktykach architektonicznych. Ta zmiana jest szczególnie interesującą, ponieważ wraz z nią można obserwować, jak działania oparte na produkowaniu sztucznej (drugiej) natury (Smith 2014),

stanowiącej efekt pracy człowieka, ustępują miejsca procesom uspołeczniania natury. Procesy te rozumiane są jako projektowania „razem z” i przyczyniają się do budowania relacji opartej na współdziałaniu między architekturą i naturą. W pierwszej części wystąpieniu zaprezentuję, jak w epoce antropocenu myśli się o naturze i architekturze. Natomiast w drugiej części, odnosząc się do współczesnych praktyk architektonicznych, zaprezentuję w jaki sposób architekci starają się wyjść poza antropocentryczny paradygmat i zamienić „projektowanie natury” na „projektowanie razem z naturą”.

Architecture beyond the anthropocentric paradigm

The Anthropocene is a term proposed by geologists who so name an era dominated by human activity. During this epoch, humans were hailed as the most effective new geological force contributing to changing the earth's landscape (Marzec 2021). With the advent of modernity, a belief developed that the natural world should be regulated and aligned with the cultural world during this period. Therefore, man became the measure of everything and gradually took away the causality of nature while emphasizing his hyper-capacity in shaping not only the new social order but also the world (Bińczyk 2018: 96). The built world, through modernization processes, was based on faith in human reason - ensuring progress and the creation of the hitherto impossible. Consequently, as sociologist Raymond Murphy notes, the modern world appears as a construction created solely by man, in which nature becomes a silent and passive background for his actions (Murphy 1995). At the same time, the Anthropocene is an era in which humans have achieved a special capacity to create and transform nature, and it is difficult today to draw a line between the natural, uncontaminated environment and the realm of humans praxis (Bińczyk 2018).

Architecture is a particularly interesting medium in this context, as it has always had humans and their needs at its center. Thus, the anthropocentric perspective has long been a reference point for many designers (Rosińska, Szydłowska 2017). Nowadays, however, with the growing awareness of numerous crises, including especially the climate crisis, architects are proposing new ways of design through which they locate architecture outside the anthropocentric paradigm. The purpose of the proposed talk is to show the changing contemporary thinking about nature in architectural practices. This shift is particularly interesting because it is possible to observe how activities based on the production of artificial (second) nature (Smith 2014), which is the result of human labor, give way to processes of socializing nature. These processes are understood as designing "together with" and contribute to building a relationship based on the interaction between architecture and nature. In the first part of the talk, I will present how nature and architecture are thought of in the Anthropocene era. In the second part, referring to contemporary architectural practices, I will present how architects try to go beyond the anthropocentric paradigm and turn "designing nature" into "designing together with nature".

prof. dr hab. Daniel Kalinowski (Akademia Pomorska w Słupsku)

Metafizyczna moc Bałtyku w literaturze niemieckiego romantyzmu. Przykład Arkony

W literaturze niemieckiego romantyzmu opisy przestrzeni Bałtyku naznaczone są bogactwem kontekstu krajoznawczego oraz symbolicznego. Pierwszy z czynników to ukazanie specyfiki rzeczywistego terytorium z ludźmi, miejscami i naturą Morza Bałtyckiego przedstawianego z zachwytem, w pokorze przed żywiołem i dostrzeżeniu ludzi morza. Drugi z czynników polega na interpretacji pomorskiej historii, obyczajowości i doświadczenia egzystencjalnego, które stają się elementami kulturowego mitu Północy.

W artykule przywołane zostaną fragmenty twórczości takich autorów jak: L. G. Kosegarten, C. G. Carus, E. M. Arndt oraz J. Benno. Ich utwory wskazują na fascynację bałtyckim krajobrazem, w którym odnajdują z jednej strony czasy pradawne i plemienne (w tym także słowiańskie dzieje), z drugiej zaś czysty, patriarchalny i chrześcijański model życia społecznego. Oprócz tego podmiot liryczny wierszy lub narrator opowieści przeżywa wśród symbolicznych elementów krajobrazu (morze, plaża, sosna, chata rybacka, port, okręt, latarnia morska) doświadczenia zmysłowe, które pozwalają na głęboki rozwój duchowy.

The metaphysical power of the Baltic Sea in the literature of German Romanticism

In the literature of German Romanticism, descriptions of the Baltic Sea space are marked by the richness of the sightseeing and symbolic context. The first factor is to show the specificity of the real territory with people, places and the nature of the Baltic Sea presented with admiration, in humility before the elements and noticing the people of the sea. The second factor is the interpretation of Pomeranian history, customs and existential experience, which become elements of the cultural myth of the North.

The article will cite excerpts from the works of such authors as: L. G. Kosegarten, C. G. Carus, E. M. Arndt and J. Benno. Their works show a fascination with the Baltic landscape, in which they find, on the one hand, ancient and tribal times (including Slavic history), and on the other hand, a pure, patriarchal and Christian model of social life. In addition, the lyrical subject of poems or the narrator of the story experiences among the symbolic elements of the landscape (sea, beach, pine, fisherman's cottage, port, ship, lighthouse) sensory experiences that allow for deep spiritual development.

prof. dr hab. Adela Kuik-Kalinowska (Akademia Pomorska w Słupsku)

Woda w symbolicznym krajobrazie Kaszub

Referat poświęcony jest symbolice wody w kaszubskiej literaturze, bowiem zarówno w prozie jak i poezji jest stałym komponentem literackiego opisu, ponieważ było naturalną częścią przestrzeni życia dla Kaszubów, jak też dla wielu grup etnicznych wywodzących swe korzenie ze słowiańskiego źródła. I tak dla przykładu Bałtyk w naturalny sposób decydował o podstawach egzystencji ludzi, a w perspektywie historycznej od wieków był symbolem pomorskich ziem Polski i oknem na świat w relacjach z państwami sąsiedzkimi (i nie tylko), również szlakiem wymiany handlowej, często wiodącej na dalekie lądy.

I tak dla Kaszubów zamieszkujących tereny nadbałtyckie obrazy morza i związana żywością woda egzystencja ludu rybackiego decydują o pozytywnym wartościowaniu tej przestrzeni. O sile fascynacji morzem wymownie pisał Hieronim Gołębiowski w *Obrazkach rybackich*. Morze nabiera tutaj znamion niemal sakralnych.

Następne pokolenia pisarzy i poetów kaszubskich krajobraz akwaticzny wykorzystują w swych ujęciach przestrzeni. I tak w utworze Aleksandra Majkowskiego *Kaszubski mit*, a w nim temat dotyczący zakreślenia przestrzeni granicznej potomków Wioletów, Jana Karnowskiego *Powjóstka*, Stefana Bieszka *Moje Kaszëbë*, Leona Roppla *Z piosnką do Ciebie jidzema, Mateńko!*, Jana Rompskiego *Volni Bôłt*, Jana Piepki *Moje stronë, Bryza*, Stanisława Pestki *Zaslubienië z Bôłtem*, Jerzego Stachurskiego *Wieczór nad morzem*, Jaromiry Labudy *Jesmë w morzu, Runita wodë*, Jana Walkusza *Patrónka rëbôków*, Stanisława Janke *Kaszëbskô, Bôłt* czy Beaty Szymańskiej *Bëło spokojné morze i cëché...* obecne jest morze jako stały komponent literatury kaszubskiej. Jawi się jako przestrzeń życia decydująca o zapewnieniu podstaw bytu ludzi tu mieszkających, a tym samym akceptujących trudne życie na Pomorzu. W tym krajobrazie nie mogło zabraknąć ludzi morza – rybaków, trudu ich pracy oraz powszedniej egzystencji. I tak dla przykładu mocno zakorzenione są w realiach północnych, nadmorskich Kaszub wiersze Leona Roppla: *Świąteczny rëbôk, Morsci diôbeł, O morsciëch wiatrach, Gôsk, Rëbackô dumka, Nowô piosniô rëbackô, Nad morzem, północą*, Józefa Ceynowy: *Story rebok do knopa, Zblądzony bôt, Rebacczi bot*, Klemensa Derca *Żôle morszczëch piôsków*, Jana Biangi *Morze* czy też Pawła Szecki *Morskô cëszba nad Rewą* oraz

Morze, chto tã jes.. Utwory te dotyczą doli rybackiej, egzystencji połączonej z żywiołem morza i jego bezwzględna siłą.

A zatem woda w symbolicznym krajobrazie Kaszub ma swoje ważne miejsce i znaczenie. To jeden z najbardziej reprezentatywnych komponentów natury w tej literaturze.

prof. Barbara Gawrońska Pettersson (University of Agder, Norway)
Ekologia i folklor. Personifikacje sił natury w szwedzkich filmach fabularnych

Skandynawia kojarzy się z ruchem ekologicznym o długiej tradycji. Troska o środowisko od ponad stu lat znajduje wyraz nie tylko w inicjatywach społecznych i politycznych, lecz również w literaturze i filmie. Temat zagrożenia natury przez ludzką bezmyślność i rabunkową gospodarkę oraz duchowego związku człowieka z przyrodą pojawia się już w najwcześniejszych filmach szwedzkich, takich jak *Terje Vigen* (V. Sjöström, 1917) i *Sången om den eldröda blomman* (*Pieśń o szkarłatnym kwiecie*, M. Stiller, 1919).

Szwedzcy filmoznawcy używają terminu *miljöfilmer* (filmy ekologiczne) nie tylko w odniesieniu do produkcji dokumentalnych; wiele pozycji zaliczanych do tej kategorii to obrazy nawiązujące do skandynawskiego folkloru, w których postaci z nordyckich mitów i baśni występują w opozycji do skomercjalizowanej cywilizacji. W *Äppelkriget* (*Wojna o jabłko*, H. Alfredson i T. Danielsson, 1971), uosobienia sił natury: rusalki, leśne boginki i górski olbrzym stają do walki z koncernem, który zaplanował przekształcenie lasów i sadów w gigantyczny park rozrywki. Podobny temat podejmuje *Trollsommar* (*Lato trolli*, H. Dahlberg, 1980). Motyw trolla jako uosobienia pierwotnej przyrody jest centralny w jednym z najnowszych szwedzkich filmów fantastyczno-ekologicznych: *Gräns* (*Granica*, A. Abbasi, 2018).

Tematem referatu będzie analiza odniesień do mitologicznych personifikacji sił natury w trzech wyżej wspomnianych szwedzkich filmach.

Ecology and folklore. Personifications of the forces of nature in Swedish feature films

Scandinavia is associated with a long tradition of ecological movement. Concern for the environment has been reflected not only in social and political initiatives, but also in literature and movies - for over a hundred years.

The question of the threat to nature by human thoughtlessness and robbery economy appears already in the earliest Swedish films, such as *Terje Vigen* (V. Sjöström, 1917) and *Sången om den eldrödabblomman* (“Song of the Scarlet Flower”, M. Stiller, 1919).

Swedish film scholars use the term *miljöfilmer* (“ecological films”) not only when referring to documentary productions; into this category, they include movies connected to Scandinavian folklore. There, characters from Nordic myths and fairy tales are shown in opposition to commercialized civilization. In *Äppelkriget* (“War for Apples”, H. Alfredson and T. Danielsson, 1971), personifications of the forces of nature: fairies, nymphs, and a mountain giant fight a company that has planned to transform forests and orchards of southern Sweden into a gigantic amusement park.

Trollsommar (“Summer of Trolls”, H. Dahlberg, 1980) deals with a similar problem. The troll motif as the epitome of primeval nature is also central to one of Sweden’s most recent fantasy films: *Gräns* (“Border”, A. Abbasi, 2018).

The presentation will focus on the theme of nature forces in the three a fore mentioned Swedish films.

mgr Maria Kościelniak-Woźniak (Uniwersytet Wrocławski)

Kulturowy i naturalny krajobraz Gorców. Literackie reprezentacje vs. rzeczywistość

Gorce to góry mijane w drodze do Zakopanego. Ich przestrzeń – wyobrażona i kulturowa – pozostaje do tej pory białą plamą na mapie polskich badań literackich i kulturowych. Szczególnie „nieodkryte” pozostaje to beskidzkie pasmo dla turystów podróżujących w leżące 30 kilometrów na południe Tatr. Obecnie, w obliczu ich ogromnego przeludnienia, Gorce mogą się stać krajoznawczą alternatywą dla Tatr, a co za tym idzie rozpoznanie ich kulturowego bogactwa staje się istotnym procesem zarówno z punktu widzenia polskich badań górskich, jak i turystyki.

Gorczański Park Narodowy dopiero od 40 lat chroni tamtejszą puszcę karpacką i polany regłowe. Literatura XIX i XX wieku wskazuje natomiast, że gorczański krajobraz przeobrażał się z dzikiego przez użytkowy do wyeksploatowanego. Do drugiej połowy XIX wieku lasy porastające Gorce uznawane były za jedne z najdzikszych w Polsce, co stało się źródłem inspiracji dla romantycznych impresji czerpiących z góralskiego legendarium. Późniejsze masowe wyręby będące efektem rozwoju lokalnego przemysłu drzewnego stopniowo doprowadziły do zniszczeń, które do tej pory są naprawiane. W okresie Młodej Polski i w czasach międzywojennych martwy gorczański las był symbolem śmierci, nędzy i braku perspektyw dotyczącego zamieszkujących te góry górali. II wojna światowa przyniosła zmianę w postrzeganiu krajobrazu Gorców, bowiem w ich lasach rozgrywały się intensywne i często tragiczne w skutkach dywersyjne potyczki partyzantów z okupującymi Polskę Niemcami. Przestrzeń została wypełniona pamięcią o tych, którzy przetrwali i o tych, którzy

polegli. Powojenne czasy i powojenne imaginarium tych gór było już inne. Dzikie góry zaczęły przyciągać turystów, a wraz z nimi zupełnie nowe odczytania tej przestrzeni oraz dążenie do jej turystycznego zagospodarowania.

Od Stanisława Staszica i Seweryna Goszczyńskiego przez Władysława Orkana po Juliana Kawalca i Stanisława Pagaczewskiego – w referacie przeanalizowane zostaną literackie reprezentacje gorczańskiego krajobrazu, ze szczególnym uwzględnieniem tamtejszych lasów.

Cultural and natural landscape of the Gorce Mountains. Literary representations vs. reality

The Gorce are the mountains one passes on the way to Zakopane. Their space –imagined and cultural – has remained a blank spot on the map of Polish literary and cultural research so far. The Beskid mountain range for tourists traveling to the Tatra Mountains, lying 30 kilometers to the south, is particularly “undiscovered”. Currently, in the face of the enormous overpopulation of the Tatras, the Gorce may become a touristic alternative and thus the recognition of their cultural richness becomes an important process both from the point of view of Polish mountain research and tourism.

The Gorce National Park has only been protecting the local Carpathian forest and mountain clearings for 40 years. The 19th and 20th century literature shows that the Gorce landscape was changing from wild to used to exploited. Until the second half of the nineteenth century the forests growing in Gorce were considered to be one of the wildest in Poland, which became a source of inspiration for romantic impressions drawn from the highlander legendarium. Subsequent deforestation, caused by the development of the local timber industry, gradually led to the damage that is being repaired until now. During the Young Poland period and in the interwar period, the still and empty Gorce forest was a symbol of death, poverty and the lack of prospects for the highlanders living in these mountains. World War II brought a change in the perception of the landscape of the Gorce Mountains, because their forests became a space of intense and often tragic subversive encounters between partisans and the Germans occupying Poland. The space got filled with the memory of those who survived and those who died. The post-war times and the post-war imaginary of these mountains were different. The wild mountains began to attract tourists, and with them, completely new interpretations of this space and the pursuit of its tourism development.

From Stanisław Staszic and Seweryn Goszczyński through Władysław Orkan to Julian Kawalec and Stanisław Pagaczewski– the paper will analyze literary representations of the Gorce landscape, with particular emphasis on the local forests.

mgr Piotr Myszczyński (Uniwersytet Warszawski)

Był taki lud. Proces tworzenia resentymentów ekologicznych na przykładzie reprezentacji kulturowych krajobrazu i historii Jaćwieży

Pierwsza część referatu, z uwagi na małą popularność tego zagadnienia, polega na przedstawieniu historii Jaćwingów oraz Jaćwieży i skupia się na stworzeniu kontekstu dla dalszych rozważań. Następnie referat skupia się na analizie i interpretacji tekstów kulturowych dotyczących tego tematu, ze szczególnym naciskiem na proces tworzenia

resentymentów dotyczących wyimaginowanych relacji starożytnych Jaćwingów z przyrodą. Analiza ta osadzona jest mocno we współczesnym dyskursie ekologicznym i oscyluje wokół zmian klimatycznych.

There were such people. The process of creating ecological resentments on the example of cultural representations of the landscape and history of Jaćwież

The first part of the paper, due to the low popularity of this issue, consists of presenting the history of the Yotvingians and their lands and focuses on creating a context for further considerations. Then, the paper focuses on the analysis and interpretation of cultural texts on this topic, with particular emphasis on the process of creating resentments about the imaginary relationships of ancient Yotvingians with nature. This analysis is firmly rooted in the contemporary ecological discourse and oscillates around climate change.

mgr Beata Jankowska (Akademia Pomorska w Słupsku)

Obrazy Gdańska jako miasta portowego w literaturze kaszubskiej

Początki Gdańska sięgają roku 980 jednak zespół grodowo-miejski zaczął się tworzyć już w drugiej połowie X wieku. W czasach zwierzchności Zakonu Krzyżackiego powstał tu m.in. Kanał Raduni, a nad nim istniejący do dziś Wielki Młyn - najpotężniejsza ze świeckich budowli w portowym grodzie. Wymierne korzyści dawała też Gdańskowi przynależność do Związku Miast Hanzeatyckich. W okresie reformacji protestanckiej Gdańsk wywalczył sobie wolność wyznaniową. W XVI wieku Gdańsk był największym i najbogatszym miastem Polski i jednocześnie jednym z największych miast w Europie. Ściągali tu kupcy, marynarze, ludzie nauki i sztuki z całej Europy, a symbolem miasta z jego bogactwem i kulturą morską stał się bursztyn.

Gdańsk jest najważniejszym miastem w literaturze dotyczącej przestrzeni Pomorza i Kaszub. To miasto staje się centrum wydarzeń historycznych, gospodarczych, kulturowych, religijnych, politycznych czy społecznych. Wielu pisarzy kaszubskich poświęciło swoje utwory literackie temu wspaniałemu miastu nawiązując do jego nierozzerwalności z morzem. F. Ceynowa w utworze *Zégar w kòscele Sw. Mariji we Gduńsku* zwraca uwagę na przynależność grodu do Hanzy. Pan Czorlińsczi w utworze H. Derdowskiego wraca statkiem z Jastarni do Gdańska. Aleksander Majkowski swojego bohatera wysyła w świat z taczka, pierwsze kroki kieruje on ku morzu, do Gdańska. O bursztynie, największym skarbie kaszubskim wspominają w swoich utworach między innymi Jan Karnowski i A. Dominik.

Wielu twórców opisuje wizerunek i znaczenie Neptuna (Kręsztofa) oraz przygody bohaterów utworów z nim związane. Inni zwracają uwagę na zabytki, a szczególnie te związane z rolą miasta jako portowego, takie jak spichrze w utworze *Pògòrzé spikrów w Gduńsku* A. Budzisa.

Motywy i obrazy Gdańska w przywołanych utworach wywołują poczucie dumy i godności, a także przekonanie o niepowtarzalności tego miasta. Szeroko otwarty na świat Gdańsk był na przestrzeni swoich długich dziejów miastem na wskroś europejskim. "Nec temere, nec timide", czyli "bez strachu, ale z rozwagą", jak głosi stara łacińska sentencja, umieszczona na wielkim herbie miasta. Historia zatoczyła koło. Dzisiejszy Gdańsk, jak niegdyś, tętni życiem i wciąż na nowo, pamiętając o przeszłości, buduje swoją własną tożsamość.

Images of Gdansk as a port city in Kashubian literature

The origins of Gdansk date back to 980, but the urban complex of the port settlement began to form already in the second half of the 10th century. During the rule of Teutonic Order over the city the Radunia channel was built, and over it there was the Great Mill - the most powerful secular building in port city. Tangible benefits gave Gdansk membership in the Hanseatic League of Cities. During the Reformation, the Protestant Gdansk won religious freedom. In the sixteenth century Gdansk was the largest and richest Polish city and one of the largest cities in Europe. It attracted merchants, sailors, people of science and art from all over Europe, and amber became the symbol of the city with its wealth and maritime culture.

Gdansk is the most important city in not only the Kashubian literature about Pomerania and Kashubia region. This city becomes the center of historical, economic, cultural, religious, political, or social events. Many Kashubian writers dedicated their literary works to this wonderful city referring to its inseparability from the sea. F. Ceynowa in his work *Zégar w kòscele Sw. Mariji we Gduńskù* draws attention to the fact that the town belonged to the Hanseatic League. Mr. Czorlińszci in the piece by H. Derdowski returns by ship from Jastarnia to Gdańsk. Aleksander Majkowski sends his hero into the world with a wheelbarrow and he takes his first steps towards the sea, to Gdańsk. Amber, the biggest Kashubian treasure is mentioned in the works of Jan Karnowski and Augustyn Dominik. Many authors describe the image and meaning of Neptune (Kręsztof) and adventures of the characters associated with him. Others draw attention to monuments, especially those associated with the role of the port city, such as the granaries in *Pògòrzél spikrów w Gduńsku* by A. Budzisz.

The motifs and images of Gdansk in the works mentioned above evoke a sense of pride and dignity and a belief in the uniqueness of the city. Throughout its long history Gdańsk, open to the world, has been a thoroughly European city: "Nec temere, nec timide", or "with out fear but with caution", as the old Latin maxim on the great coat of arms of the city says. History has come full circle. Today's Gdansk, as before, is vibrant with life and remembering the past, builds its own identity.

mgr Ewelina Głowacka (Uniwersytet w Białymstoku)

Mickiewiczowski opis matecznika a idea rezerwatu ścisłego

Opis matecznika z „Pana Tadeusza” wyróżnia się - zarówno na tle epoki, jak i innych dzieł Mickiewicza - silną perspektywą nie antropocentryczną. W referacie postaram się przy użyciu metod ekokrytyki przedstawić emancypacyjny aspekt opisu matecznika, jako obszaru nietkniętego przez człowieka, całkowicie pozostawionego naturze i zachodzącym w niej procesom. Przeanalizuję poetyckie obrazy dzikiej przyrody zawarte w omawianym fragmencie poematu, zarówno te odznaczające się realizmem opisu, jak i te poddane idealizacji. Postaram się też umieścić omawiane zagadnienia w szerszym kontekście stosunku Mickiewicza do przyrody i miejsca, jakie jej daje na swojej metafizyczno-teologicznej mapie bytów.

Mickiewicz's description of the backwoods and the idea of the restricted reserve

Description of the backwoods from ‘Pan Tadeusz’ stands out – both in context of the epoch as well as other writings of Mickiewicz – with a strong non-anthropocentric perspective. Using methods of ecocriticism in this paper I will try to present emancipatory aspect of description of the backwoods as a place untouched by a human, and in its entirety left to the nature and the processes occurring in it. I will analyse poetical portrayals of the wild nature included in the fragment of the poem under discussion, both those characterised by the realism of description, as well as those which were idolised. I will also try to put issues that are being discussed here in a broader context of Mickiewicz’s attitude towards the nature and the spot he puts it in on his metaphysical–theological map of beings.

mgr Jaromir Szroeder (Akademia Pomorska w Słupsku oraz Muzeum

Zachodniokaszubskie w Bytowie)

Drzewa i jeziora jako komponenty krajobrazu kaszubskiego w liryce Antoniego

Peplińskiego

Autor w referacie przedstawia sylwetkę kaszubskiego poety i pieśniarza. Urodzony w 1918 roku Antoni Pepliński, należał do pokolenia, któremu przyszło dorastać, dojrzewać i tworzyć w bardzo skomplikowanej rzeczywistości czasów II wojny światowej i niełatwych lat powojennych. Większą część życia spędził w Czarnowie pod Toruniem, gdzie pełnił funkcję proboszcza w miejscowej parafii. Głównym tematem referatu jest analiza jego twórczości, w której wyodrębnić można trzy grupy tematyczne: lirykę sentymentalno-wspomnieniową,

ludowo-obyczajową i heroiczo-patriotyczną. Najszerzej reprezentowana jest ta pierwsza. Z pewnością wpływ na to miała tęsknota do Kaszub, do miejsc dzieciństwa i młodości poety, który starał się jak najczęściej do nich powracać, zarówno w sensie dosłownym jak też mentalnym i emocjonalnym. W referacie analizie poddane zostały znaki przyrody i ich funkcja w poezji Peplińskiego. Przy czym jest ona wieloraka ponieważ w zależności od tematyki wierszy stanowi egzemplifikację zarówno wypełnionego codziennością kaszubskiego świata jak i służy budowaniu poetyckiego nastroju tęsknoty do rodzinnych Kaszub.

Trees and lakes as components of the Kashubian landscape in the poetry of Antoni Pepliński

In this paper the author presents the silhouette of a Kashubian poet and singer. Born in 1918 Antoni Pepliński belonged to the generation which had to reach maturity and develop their creativity in the very complex reality of World War II and the difficult post war years. He spent most of his life in Czarnowo near Toruń, where he was the local parish priest. The main subject of this paper is analysis of his creative work in which three thematic groups can be identified: sentimental-remembrance, folk-customs and heroic-patriotic. The first is the most widely represented. Undoubtedly this was influenced by a longing for Kashubia, the places of his childhood and youth to which the poet tried to return to as often as possible, both in the literal sense as well as mentally and emotionally. This paper analyzes the function of natural signs in Pepliński's poetry. These are multiple, as depending on the subject matter of the poems they exemplify the everyday Kashubian world as well as serving to build a poetic atmosphere of longing for familial Kashubia.

mgr inż. Andrzej Busler (Akademia Pomorska w Słupsku)

Elektrownie w Żarnowcu w reportażach Edmunda Szczesiaka

Artykuł miał ukazać konsekwencje realizacji dwóch dużych inwestycji na Kaszubach w latach 70. i 80. ubiegłego wieku. Były to elektrownie – szczytowo-pompowa w Czymanowie i jądrowa – w Żarnowcu. Wspomnianą tematyką zajmował się wówczas reportażysta kaszubsko-pomorski Edmund Szczesiak. Efektem tej pracy było kilka reportaży publikowanych w książce jego autorstwa *A może lubi pan walkę?* oraz miesięczniku „Pomerania”. Głównym problemem przedstawionym wówczas przez Szczesiaka była degradacja w różnych aspektach – środowiskowym i kulturowym. Całość problemu badawczego zostanie ukazana poprzez wspomnianą twórczość E. Szczesiaka. Uzupełnieniem badań będzie fotoreportaż przedstawiający obecny stan opisywanego obszaru.

Power plants in Żarnowiec in Edmund Szczesiak's reportages

The article was to show the consequences of the implementation of two large investments in Kashubia in the 70s and 80s of the last century. These were power plants - a pumped storage facility in Czymanów and a nuclear power plant - in Żarnowiec. The above-mentioned subject was then dealt with by the Kashubian-

Pomeranian reporter Edmund Szczesiak. The result of this work was a few reportages published in his book *Or maybe you like fighting?* and the monthly „Pomerania”. The main problem presented by Szczesiak at that time was degradation in various aspects - environmental and cultural. The entire research problem will be shown through the aforementioned works of E. Szczesiak. The research will be supplemented by a photo report presenting the current state of the described area.

mgr Mateusz Śliwa (Uniwersytet Rzeszowski)

***Postawy społeczne wobec domowych odpadów o przeznaczeniu leczniczym
w kontekście ochrony krajobrazu naturalnego w Polsce***

Do wysokiego średniorocznego wskaźnika kosztów gospodarowania odpadami o przeznaczeniu leczniczym, przyczynia się obecnie wiele czynników. Rosną także koszty środowiskowe ich obecności w ekosystemach. Konsumenci jako integralni uczestnicy rynku, wpisują się poprzez swoje postawy w procesy ochrony, bądź degradacji krajobrazu naturalnego w Polsce. W prelekcji zaplanowano przedstawienie istoty oraz najważniejszych determinantów związanych z zanieczyszczeniem środowiska domowymi odpadami o przeznaczeniu leczniczym. Wystąpienie jest efektem studium literatury oraz przeprowadzonych badań własnych w zakresie postaw społecznych wobec domowych odpadów o przeznaczeniu leczniczym.

Social attitudes towards domestic waste for medicinal purposes in the context of natural landscape protection in Poland

Many factors currently contribute to the high average annual cost of managing hazardous waste from the medicinal group. The environmental costs of their presence in ecosystems are also rising. Consumers, as integral market participants, through their attitudes are involved in the processes of protection or degradation of the natural landscape in Poland. The lecture is planned to present the essence and the most important determinants associated with the environmental pollution of household waste for medicinal purposes. The presentation is the effect of literature study and conducted own research in the field of social attitudes towards household waste for medicinal purposes.

mgr Patryk Toczyński (Akademia Pomorska w Słupsku)

Bezpieczeństwo krajobrazu polskiego pasa pomorza

Pas polskiego pomorza stanowi część przyrodniczo geograficzną Pomorza Południowobałtyckiego i składa się z Pomorza Szczecińskiego, Pomorza Koszalińskiego oraz Pomorza Gdańskiego. Jest to obszar około 18 tysięcy km² położony wzdłuż polskiej linii brzegowej (wybrzeża morskiego). We wspomnianym obszarze znajduje się kilka aglomeracji miejskich, są to także tereny związane z turystyką nadmorską. Ponadto w obszarze tym znajdują się zakłady przemysłowe oraz rozwinięta jest sieć komunikacyjna. Głównymi zagrożeniami dla krajobrazu polskiego pasa pomorza są aktualnie zachodzące zmiany klimatyczne oraz zagrożenia o charakterze antropomorficznym (odpady, urbanizacja, zanieczyszczenia środowiska).

Celem artykułu jest przedstawienie aktualnej istoty bezpieczeństwa krajobrazu oraz analiza obecnych zagrożeń dla krajobrazu polskiego pasa pomorza. Przedstawiona problematyka została opracowana w oparciu o metody badawcze w zakresie badania dokumentów oraz analizę literatury przedmiotu oraz kwestii związanych z zagrożeniami przedstawionego zagadnienia. Wykorzystano także empiryczną metodę obserwacji. Finalnie wykonano wnioskowanie co pozwoliło na przedstawienie konkluzji. Utrzymanie bezpieczeństwa krajobrazu w obszarze polskiego pasa pomorza stanowi obecnie wyzwanie wymagające podjęcie odpowiednich działań zaradczych.

Landscape security of the Polish coastal strip

The Polish coastal strip is a natural geographical part of the South Baltic Coast and consists of Szczecińskie Coast, Koszalińskie Coast and Gdańsk Coast. It covers an area of about 18 000 km² along the Polish coastline. The area includes several urban agglomerations as well as areas related to coastal tourism. In addition, there are industrial plants in the area and a well-developed transport network. The main threats to the landscape of the Polish coastal strip are current climate changes and threats of anthropomorphic character (waste, urbanisation, environmental pollution).

The aim of this paper is to present the current essence of landscape security and to analyse current threats to the landscape of the Polish coastal strip. The presented issues have been developed based on research methods in the field of document research and analysis of the literature on the subject and issues related to the threats of the presented issue. The empirical method of observation was also used. Finally, an inference was made, which allowed to present conclusions. Maintaining landscape security in the Polish coastal strip is currently a challenge that requires appropriate remedial measures to be taken.